

Oslo

Bydel Søndre Nordstrand
Områdesatsingene i Oslo
Oslo sør-satsingen

UNGDOMSSTEMMER: UTSATT UNGDOM I SØNDRE NORDSTRAND

PROSJEKTRAPPORT

AUGUST - DESEMBER 2020

ComteBureau

OPPSUMMERING

Dette dokumentet oppsummerer prosjektet “Utsatt ungdom i bydel Søndre Nordstrand”, gjennomført i 2020, og er ført i pennen av Comte Bureau. Rapporten presenterer resultatene av en tjenstedesignprosess som har involvert ungdom i målgruppen i arbeidet med å kartlegge behov, utfordringer og muligheter.

Prosjektet synliggjør potensial for å forbedre tjenestetilbud mot målgruppen, både gjennom beskrivelser av behov, muligheter for innsats og konkrete konsepter. Forslagene til endringer og tiltak ligger på ulike nivåer med tanke på gjennomføring, retning og nedslagsfelt i brukerreisen.

Rapporten presenterer

- 8 innsikter om målgruppen.
- 4 personas som beskriver sentrale trekk ved målgruppen og hvordan disse relaterer seg til innsiktene.
- 3 spor (med tilhørende konsepter) som bydelen og Utdanningsetaten kan følge for å svare på innsiktene som er avdekket.

INNHold

DEL 1

INTRODUKSJON

Bakgrunn
Prosjektorganisering
Prosess
Aktiviteter

DEL 2

DEFINERE

Definering av
prosjektmål

DEL 3

FORSTÅ

Innsikter
Personas

DEL 4

UTVIKLE

Retninger
Konsepter

DEL 5

VEIEN VIDERE

Oppsummering

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Selv om de aller fleste barn i Norge har det bra, er det økende bekymring for at stadig flere barn og unge vokser opp med sammensatte levekårsutfordringer som kan påvirke dem senere i livet. Ungt utenforskap er en av de store utfordringene i det norske samfunnet, og fullført videregående er svært viktig i dagens kunnskapsdominerte arbeidsmarked. At sårbare unge med oppfølgingsbehov “faller ut” fra både utdanning og arbeidsliv er kostbart og belastende, både for samfunnet og enkeltindividene det gjelder.

Bydel Søndre Nordstrand skårer betydelig over bydelsgjennomsnittet på indikatorene fattige barnehusholdninger, lav utdanning og ikke fullført videregående utdanning.

Dette var utgangspunktet for prosjektet der NAV Søndre Nordstrand, Utdanningsetaten og bydelens tjenester etterspør en kartlegging av utfordringer og behov, samt gi forslag til forbedringer og tiltak for unge i alderen 16-19 som ikke befinner seg i skole- eller NAV-systemet, eller bare er sporadisk innom disse tilbudene.

Nøkkelspørsmål i oppstarten var blant annet:

- Hvordan kan vi få frem historiene om hvordan utsatt ungdom opplever møtet med tjenesteapparatet?
- Hva betyr ungdomsvennlige tjenester for målgruppen selv, og hva er riktig tilbud til riktig tid?
- Hvordan overføre kompetanse om brukerretting og designmetodikk slik at tjenestene kan nyttiggjøre seg av det i arbeidshverdagen?

PROSJEKTORGANISERING

Prosjektet er et samarbeid mellom Oslo Sør-satsingen, NAV Søndre Nordstrand, Utdanningsetaten og bydelen. Arbeidsgruppen har bestått av representanter fra tjenesteapparatet i bydelen, UDE og Comte Bureau.

Hovedmålet for prosjektet har vært å få en økt forståelse for utfordringer og behov i målgruppen, samt gi forslag til forbedringer på bakgrunn av dette. I tillegg var det ønskelig at prosjektet bidro til kompetanseheving i designtenking innad i bydelen. Vi har derfor inkludert arbeidsgruppa tett i arbeidet. De har fått et innblikk i og bidratt inn i tjenstedesign-metoder som brukerintervjuer, innsiktsworkshop, idégenerering og konseptutvikling.

Fra Comte Bureau

- **Erlend Nyhammer**
Prosjektleder
- **Kathinka Hasselknippe**
Tjenstedesigner
- **Hanna Pincus**
Tjenstedesigner

Fra Bydel Søndre Nordstrand

- **Mia Charlotte Østergaard**
Prosjektansvarlig Oslo Sør og Prosjektutvikler Avd oppvekst og nærmiljø
- **Sigrid Roen Hansen**
Tjenesteutvikler i NAV Søndre Nordstrand

Arbeidsgruppe

- **Bea Messell**
Syssetter Kriminalitetsforebyggende team og ansvar for Oppfølgingstjenesten
- **Cecilie Ueland Coucheron**
Fagkonsulent Bydel Søndre Nordstrand
- **Kjersti Bratberg Gautvik**
Psykolog Barnevernet
- **Karoline Klakegg**
NAV- veileder på Bjørnholt videregående skole
- **Kari Odden**
Spesialkonsulent II i Utdanningsetaten
- **Eivind Sennar**
Seniorkonsulent i Utdanningsetaten

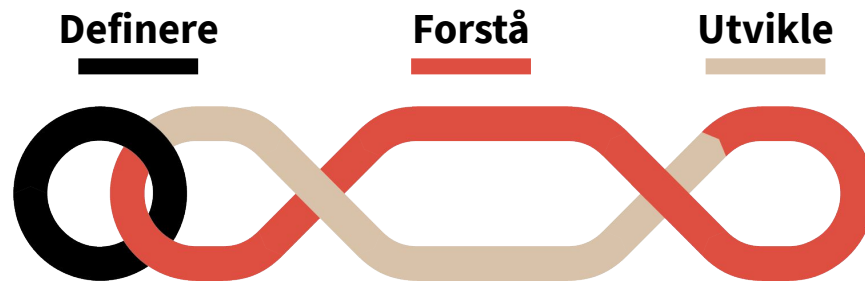
PROSESSOVERSIKT

Tilnærmingen til prosjektet har vært en tjenestedsdesignprosess i tre steg:

Definere: Formålet med prosjektets første steg var å sørge for felles forståelse av prosjektet i arbeidsgruppen, definere målgruppen og avklare samarbeidsform.

Forstå: I andre steg sto innsiktsinnhenting sentralt. Dette ble i hovedsak gjort gjennom intervjuer med ungdom. Innsiktene ble oppsummert i form av brukerreiser og personas.

Utvikle: I siste fase var fokuset å identifisere mulighetsrom og utvikle konsepter som kan bidra til at tjenestene bedre møter behovene til unge i risiko.

SENTRALE AKTIVITETER

- *Oppstarts-workshop med arbeidsgruppen*
- *Kunnskaps-gjennomgang*
- *Rekruttering av brukere*

- *Intervju med ungdom fra målgruppa*
- *Stand/intervju på Bjørnholt VGS*
- *Intervju av nøkkelinformater i ulike tjenester*
- *Brukerreiser og personas*

- *Idegenererings-workshop (arbeidsgruppe)*
- *Konseptutvikling m/ iterering gjennom samtaler med tjenester*
- *Sluttrapportering*

FASE 1: DEFINERE

HVA SKAL VI FOKUSERE PÅ?

DEFINERE PROSJEKTMÅL

Det overordnede prosjektspørsmålet var *Hvordan kan vi skape ungdomsvennlige tjenester, og ruste tjenestene til bedre å møte unge og familier i risiko?* I samarbeid med arbeidsgruppen valgte vi å snevre inn prosjektets fokus til gjennomføring av utdanning utover grunnskole. Utdanning er en viktig nøkkel til forebygging av utenforskap, samtidig som vi ser potensial i økt bruk av bredden i utdanningsmuligheter og alternative veier til yrkesrettet kompetanse, samt å gi økt støtte og tilrettelegging i skoleløpet til ungdom som har behov for det .

Viktige underproblemstillinger er:

- Hvordan kan bydelen skape en felles forståelse av målgruppen, og bygge gjensidig tillit med dem?
- Hvordan kan bydelen tidlig identifisere de som trenger tilrettelegging/støtte?
- Hvordan kan det bli enklere for de som har falt ut av skolen, å finne veien tilbake?

PROSJEKTMÅL :

**HVORDAN KAN VI
BIDRA TIL AT FLERE
UNGDOM FULLFØRER
UTDANNING UTOVER
GRUNNSKOLE I
SØNDRE NORDSTRAND?**

FASE 2: FORSTÅ

**HVILKE BEHOV HAR UNGDOM SOM
FALLER UT AV SKOLE?**

HENTE INNSIKT

Hovedgrunnlaget for innsiktsarbeidet har vært intervjuer med ungdommer som har stått utenfor skolesystemet over en periode. Vi jobbet med å forstå ungdommens opplevelse og erfaringer med skoleverket og bydelens tjenester. Ungdomsintervjuene tok utgangspunkt i en intervjuguide hvor vi gikk inn på hva som førte til at ungdommene sluttet på skolen, hvordan de opplevde tiden utenfor, og hva som førte til at de (eventuelt) kom tilbake i et skoleløp. Intervjuene ble gjennomført semistrukturert, og det ble lagt opp til fri fortelling. Det vil si at ungdommene snakket fritt rundt temaene og vi deretter tok utgangspunkt i temaene de selv tok opp videre i samtalen.

I tillegg har vi hatt samtaler med ansatte i ulike tjenester og tilbud, rettet mot målgruppen.

Ungdomsstemmer:

- Én til én dybdeintervjuer med 15 ungdommer i målgruppa rekruttert gjennom:
  - Oppfølgingstjenesten (OT)
  - Bjørnholt VGS
  - Skullerud Voksenopplæring
  - Ung Arena Sør
- Stand i kantina til Bjørnholt VGS med spontane samtaler med elevene, samt mulighet for å gi anonyme skriftlige innsikter
- Møte med Ung Arena Sør's ungdomspanel og erfaringskonsulenter

Involverte fra tjenestene

Intervjuer med:

- Bydelsvert Mortensrud
- Daglig leder ved Bjørndal frivilligsentral
- Ledere og ansatte ved Skullerud Voksenopplæring
- Ansatte i elevtjenesten og lærere på Bjørnholt VGS
- Leder og fagkonsulent ved Riverside ungdomshus
- Leder for Ung Arena Sør
- Leder for Southside fritidstilbud, miljøarbeider og basketballtrener i bydelen
- Søndrepodden
- Medlemmene av arbeidsgruppen

ÅTTE INNSIKTER

1

Ønsket om å være som alle andre
er til hinder for gode valg

2

Arbeid er en vaksine mot mange av
problemene, men veien inn
favoriserer de uten problemer

3

Nøkkelen er å finne
mestringsarenaer som motiverer

4

Store valg tas på tynt grunnlag

5

Foreldre mener godt, men kan
gjøre barna en bjørnetjeneste

6

Utsatt ungdom søker en alliert,
ikke en hjelper

7

Skole er synonymt
med innenforskap

8

Forhold utenfor skolen spiser opp
motivasjonen for skole

1 ØNSKET OM Å VÆRE SOM ALLE ANDRE ER TIL HINDER FOR GODE VALG

En viktig del av ungdomstiden er å finne tilhørighet, da er det ikke overraskende at de unge velger å "gjøre som alle andre" når det kommer til skolevalg.

Overgangen fra ungdomsskolen til videregående er for de fleste preget av mye usikkerhet og lav valgkompetanse. Det er likevel påfallende hvor styrende ønsket om å passe inn er for valg og prioriteringer. Mange følger flokken i sitt skolevalg, fremfor å velge det de selv ønsker. På samme måte ser vi at frykten for å skille seg ut kan bli et hinder for kontakt med tjenesteapparatet; det å motta hjelp retter oppmerksomheten mot problemene dine og blir et synlig bevis på at du skiller deg ut.

“

Jeg ville jo bare begynne på den skolen fordi alle vennene mine skulle dit, det er jo ikke en bra skole.

BARRIERE FOR ALTERNATIVE LØP

Det sitter langt inne å gjøre noe annet enn majoriteten. Når alternative løp i tillegg blir sett på som annenrangs, blir det naturlig å "følge flokken" inn i et skoleløp ungdommen ikke nødvendigvis har forutsetning for å stå i.

Hvordan kan vi styrke følelsen av å være som alle andre blant de som har behov for et alternativt løp?

STIGMATISERENDE Å MOTTA HJELP

Ungdommen forteller om at det oppleves stigmatiserende å skulle motta hjelp, fordi det viser at man er annerledes enn andre. Vi ser behov for å normalisere kontakten med hjelpeapparatet, slik at det blir enklere å ta tak i problemer med språk eller fravær uten at det oppleves stigmatiserende.

Hvordan kan vi bidra til å ufarliggjøre hjelpeapparatet ?

FRYKT FOR TYSTING HINDRER KOMMUNIKASJON

Tilbakemeldinger fra både miljøarbeidere og ungdommer er at tysting er et fenomen som har satt seg i skolemiljøet. Ved å si ifra selv om småting, kan du bli stemplet som "tyster". Dette bidrar til å skape en fryktkultur og hindrer kommunikasjon med lærere og elevtjenesten.

Hvordan kan vi hjelpe i grupper, fremfor å peke ut enkeltpersoner?

PROBLEMATISK MATCHOKULTUR

Det er tydelig at mange av de unge - og da særlig gutter - bærer med seg en kultur om å "holde masken" og ikke vise følelser. Dette er utbredt fra en veldig ung alder, og blir fort et hinder for kommunikasjon med tjenestene.

Hvordan kan vi gjøre det å oppsøke hjelp til en styrke, fremfor en svakhet?

2 ARBEID ER EN VAKSINE MOT MANGE AV PROBLEMENE, MEN VEIEN INN FAVORISERER DE UTEN PROBLEMER

For mange av de vi har snakket med har møtet med en arbeidsplass skapt stolthet og tro på egen mestring. Selv om det har vært snakk om et kort praksisopphold, er det tydelig at det har styrket viljen til å fullføre skoleløpet og få fagbrev.

Likevel er det krevende å komme seg ut i arbeid, særlig for ungdom i sårbare og vanskelige livssituasjoner. Dette gjelder både i det ordinære arbeidslivet og at ungdom i risiko gjerne er dårligere rustet til å selv skaffe seg læreplass.

*Det var da vi reiste rundt og
jobbet med firmaet jeg skjønte
at det var dette jeg ville bli.*

ARBEIDSFELLESSKAPET HAR LØFTET MANGE

Vi har hørt mange eksempler på at møte med et arbeidskollektiv har en disiplinerende og identitetsskapende effekt. Det gir struktur i hverdagen, nye sosiale forpliktelser, mestring og mening. I tillegg er det selvsagt verdifullt å få mulighet til å tjene egne penger, særlig for unge fra familier i en krevende økonomisk situasjon. Samtidig mente mange av de vi snakket med at det var vanskelig å skaffe deltidsjobber i bydelen. Uten tilgang på deltidsjobber mister de unge en mulighet for mestringssopplevelser og bedre økonomi.

Hvordan kan vi bidra til at flere unge får jobb - eller klarer å skape seg en jobb?

VANSKER MED Å FÅ LÆREPLASS

Det er opp til den enkelte ungdom å skaffe seg lære plass, ved å søke direkte til bedrifter. "Alle" sender søknader med samme metode, til de samme arbeidsgiverne. Ikke overraskende fører det til at de presumptivt "svakeste" stiller bakerst i køen og sliter mest med å skaffe seg lære plass.

Hvordan kan vi bidra til at de som trenger det mest får en lære plass?

ØNSKER Å KOMBINERE SKOLE OG JOBB

Mange ansatte i tjenesten etterspør flere kompetansegivende alternativer som kombinerer praktisk arbeid og skoleteori. Samtidig kan det være krevende å overbevise elevene om å velge disse tilbudene, de vil være der vennene er og ikke skille seg ut.

Hvordan kan vi bli bedre til å bruke alternative løp til kompetansebevis?

3 NØKKELN ER Å FINNE MESTRINGSARENAER SOM MOTIVERER

Møtene med ungdom har tydeliggjort hvor viktig det er å finne positive mestringsarenaer. Dette bidrar til struktur i hverdagen, og styrker den enkeltes motivasjon. Noen finner dette på skolen eller i arbeid, mens andre finner det gjennom fritidsaktiviteter.

Vi har sett hvordan dette gir en mening og struktur som forplanter seg til flere deler av livet. Det blir også et sted som bidrar til å gjøre ungdommen mer bevisst på egne ambisjoner og kan slik være et viktig redskap til å motivere skoletrøtte elever.

“

*La meg si det sånn, jeg var en veldig
lat person men så begynte jeg å
trene. Jeg har gode gener for å trene,
så jeg blir raskt bedre. Det er mye
lettere å stå opp om morgenen nå.*

Å MESTRE NOE UTENFOR SKOLEN BIDRAR TIL GJENNOMFØRING

Flere forteller at mestringsarenaer utenfor skolen har bidratt til bedre skoleprestasjoner. Idrett og andre fritidsaktiviteter og interesser kan bidra med mestringsopplevelser, økt selvtillit, rutiner og struktur.

Hvordan kan vi bli bedre på å identifisere den enkeltes mestringsarenaer, og bruke disse aktivt?

VERDIEN AV SKOLE KOMMER GJERNE ETTERHVERT

Vi har møtt flere "comeback-kids". Etterhvert som en modnes ser mange verdien av å gå på skole. De ser at venner går videre, og dette gir til motivasjon til å ta tak i denne delen av eget liv.

Hvordan kan vi synliggjøre veien tilbake for de som har stått utenfor skolen en periode?

FÅ HAR SATT LANGSIKTIGE MÅL

Enkelte har fortalt om langsiktige mål ("skal bli brannmann") og hvordan disse motiverer de til å holde ut skoleløpet. Majoriteten har derimot få langsiktige ambisjoner. Som de fleste på sin alder har de kortsiktige planer ("få en bil", "dra til Ayia Napa med venner"), som ikke like lett lar seg omsette til skolemotivasjon.

Hvordan kan vi hjelpe de unge reflektere bedre rundt egne mål og drømmer, og koble dette til konkrete veivalg?

4 STORE VALG TAS PÅ TYNT GRUNNLAG

For de unge kan skolevalg en stor og skremmende beslutning. De opplever gjerne at de må ta "det rette valget", som vil definere hvem de blir i livet.

Flere av de vi har møtt har hatt begrenset kjennskap til hvilke muligheter som finnes og vært usikre på hvilke valg som er hensiktsmessige for dem. Skolevalg tas dermed nesten i blinde, og mange risikerer å starte på utdannelser de ikke interesserer seg for.

Å VELGE BORT ER IKKE Å VELGE

I overgangen til videregående vet mange skoletrøtte hva de ikke vil; bøker, teori og tavleundervisning. Dette fører ofte til valg av yrkesfag i håp om mye praktisk undervisning. Men mengden og nivået på teori i enkelte yrkesfag kommer ofte som en overraskelse på ungdommen, som kanskje kunne funnet noe annet de interesserte seg mer for, enn et valg de trodde var "lett"

Hvordan kan vi gjøre det enklere for ungdom å finne utdanning som interesserer og motiverer dem?

RÅDGIVERNE HAR EN SENTRAL ROLLE

Mange av ungdommene har vært kritisk til rådgivningen de fikk på ungdomsskolen og følte seg presset inn i stereotype valg. De opplevde at rådgivningen i for liten grad tok høyde for den enkeltes forutsetning og interesser.

Hvordan kan vi designe tilbud i rådgivningstjenesten som bedre treffer de som er i en særlig utsatt posisjon?

"BARE Å FÅ SEG EN JOBB"

Det virker som mange ungdom tenker at det er lett å skaffe seg jobb om man slutter på skolen. På spørsmål om hvilke type jobber de ser for seg var det gjennomgående butikkjobber som ble nevnt. Ungdommene ser ut til å ha lite kunnskap om hva som er realistiske alternativer til skole.

Hvordan kan vi gi de unge større forståelse av hvilke jobbmuligheter de har om de slutter på skolen?

5 FORELDRE MENER GODT, MEN KAN GJØRE BARNA EN BJØRNETJENESTE

Mange vi har møtt forteller om mangel på stabilitet i oppveksten. Det har vært mye flytting og/eller en vanskelig hjemmesituasjon. Likevel har alle dratt frem en forelder - og da særlig mor - som den viktigste støttespilleren rundt større valg.

Samtidig uttrykte flere av ungdommene frustrasjon over foreldre de mente hadde manglende kjennskap til utdanningssystemet og hvilke krav ulike utdanningsretninger krevde. Slike "kunnskapshull" kan føre til at barna får råd om skolevalg som de selv ikke er motivert for eller har forutsetninger for å gjennomføre.

“

*Mamma var der.
Hun er ikke den beste
hjelperen kanskje, men hun
var der hele tiden.*

KRITISKE TIL ALTERNATIVE LØP

Om de ikke har god nok kjennskap til utdanningssystemet eller arbeidsmuligheter kan foreldre i beste mening bidra til å lede barna i en retning de ikke har forutsetninger eller interesse for. Det som ikke er vanlig skole blir fort sett på som et annenrangs opplegg, som verken foreldre eller ungdom vil inn i. Da blir det stort press på elevene for å få til et ordinært løp. Vi har også hørt historier om ungdom som har følt et press om å velge studiespesialisering, til tross for at de selv ønsker å velge annerledes. Skal en fjerne barrierene til rekruttering av alternative løp (og yrkesfag) må en også jobbe mot foreldrene.

Hvordan kan vi bidra til at foreldrene forstår hva ulike utdanningsvalg innebærer?

FORELDRE ØNSKER DET BESTE FOR SINE BARN

Selv om majoriteten av de vi har møtt har hatt ulike former for levekårsutfordringer og ustabile hjemmesituasjoner, er det alltid en av foreldrene som har vært den primære personen i livet deres. Rådene fra foreldre veier tyngre enn fra andre “hjelpere”. Foreldrenes holdninger og kunnskap er styrende for barnas valg.

Hvordan kan vi gi foreldre verktøy for å ta gode valg for egne barn?

6 UTSATT UNGDOM SØKER EN ALLIERT, IKKE EN HJELPER

Nesten alle vi har møtt har fortellinger om "den ene" i systemet som så dem og hjalp dem fremover. I mange av tilfellene har det vært kontaktlærere, men også andre som miljøarbeidere og veiledere har blitt trukket frem.

Når de unge snakker om disse personene fokuserer de ikke på hjelpen, men forteller historier om hvordan de var på bølgelengde og hadde noe til felles. Det fremstår som denne følelsen av fellesskap og likeverd får de unge til å føle seg sett, respektert og verdsatt.

Det var en lærer jeg husker. Han behandlet meg annerledes siden jeg var fra midtøsten slik som han, så jeg oppførte meg bra. Han ba meg komme til han etter skolen hvis jeg ikke forsto det i klassen. Han var hard, men jeg likte det.

EN Å RELATERE SEG TIL

Ungdommen søker voksne de kan ha en relasjon til og som de identifiserer seg med eller ser opp til. Slike personer gir ungdommen en opplevelse av samarbeid, og lar dem se det positive i å bli stilt krav til.

Det er avgjørende å treffe noen som bryr seg, og som "ikke slipper" før noen andre har tatt over. Alle vi har møtt har historier om den ene som gjorde litt ekstra, eller den ene som så at skoleproblemer egentlig handlet om livet utenfor skolen.

Hvordan kan vi identifisere og styrke de gode hjelperne i de unges liv?

FRA HJELPER TIL FASILITATOR

Fortellingene om "de gode hjelperne" tydet på at det er personer som klarte å heve de unges selvstendighet og selvbestemmelse. De bidrar til at ungdommen tenker og handler annerledes for å nå sine egne mål.

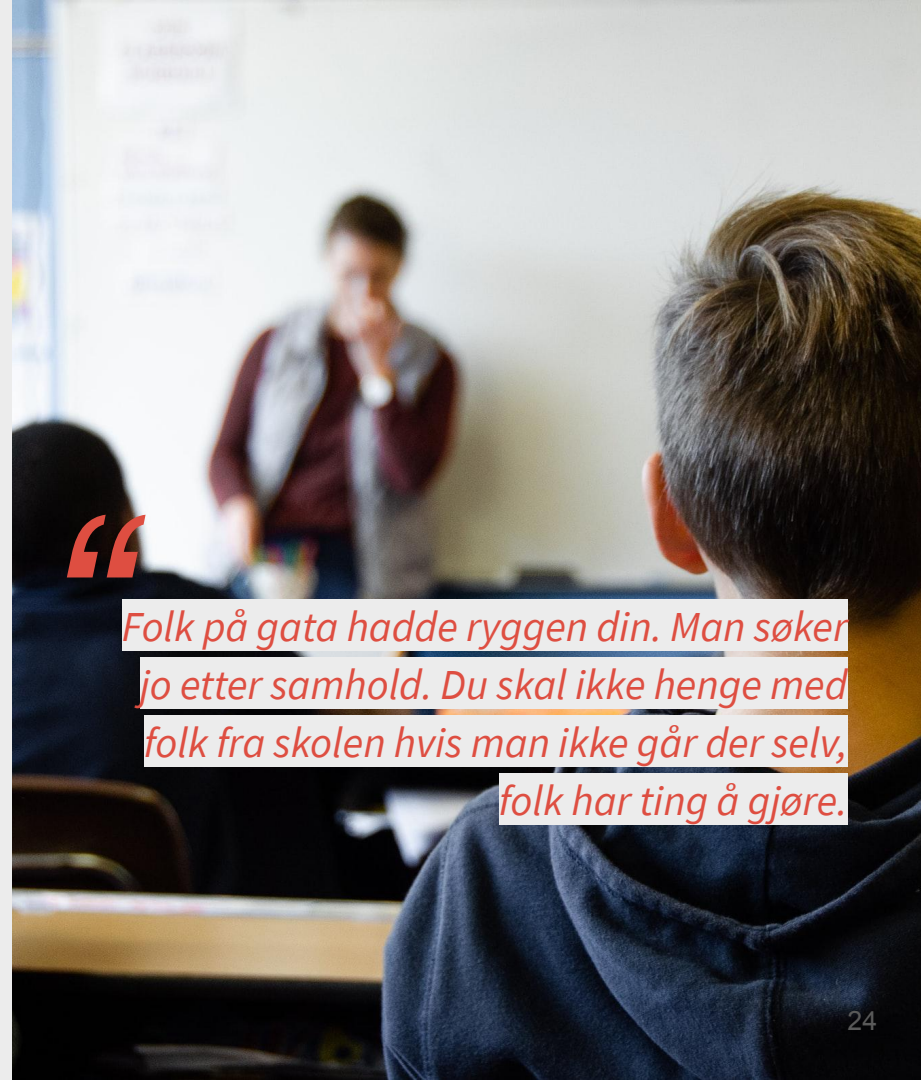
Likevel var det tydelig at de ofte ordnet opp i mye "backstage" for ungdommene. Det er viktig å ha noen som tar seg av det som barn og unge ikke skal trenge å finne ut av selv. Dette er for eksempel koordinering av hjelpeapparatet og håndtering av egne eller foreldrenes helsemessige eller økonomiske problemer.

Hvordan kan vi snu perspektivet fra å være hjelpere til å bli allierte?

7 SKOLE ER SYNONYMT MED INNENFORSKAP

For de unge menneskene vi har møtt handler skolenærvær om normalitet og tilhørighet. Når de faller fra skolen, faller de også utenfor det normale fellesskapet. Enkelte har svært raskt sklidd inn i nye (uheldige) miljøer, så fort de definerer seg selv som "utenfor skolen".

Skolefracfall er en gradvis prosess som gjerne har startet lenge før videregående. Det er likevel i overgangen til videregående at anerkjennelsen om at en ikke klarer å stå i utdanningsløpet slår inn. Her oppstår en omveltning av rutiner og vaner. Kunnskapshullene blir synlig, og viljen til å stå i utdanningsløpet kan forsvinne raskt.

“

*Folk på gata hadde ryggen din. Man søker
jo etter samhold. Du skal ikke henge med
folk fra skolen hvis man ikke går der selv,
folk har ting å gjøre.*

DET FARLIGE FRIÅRET

Ungdom som faller ut av skolen, spesielt tidlig i skoleåret, står foran et ufrivillig friår, og mister de faste rutinene og stabile nettverket som skolen tilbyr. Å være utenfor skolen er å være utenfor det normale fellesskapet, og en slik periode kan bidra til en nedadgående spiral, både fysisk og psykisk.

Hvordan kan vi skape en sosial tilhørighet til skolen for de som ikke er på skolen?

MÅ STARTE PÅ NYTT FLERE GANGER

Ungdom som faller ut i løpet av skoleåret får lite igjen for innsatsen de la inn før de falt ut. I stedet ender de opp med å måtte starte helt på nytt neste år, og har lite å fylle tiden med mens de venter. De møter ikke noe bedre forberedt til neste forsøk, og har stor risiko for å ikke mestre skolen også da.

Hvordan kan vi skape et sideløp som ikke innebærer å begynne helt på nytt eller vente ett år?

KREVENDE Å BYTTE SKOLE OG LINJE

Å falle fra starter tidlig. Formelt starter det gjerne med feil valg i overgangen fra ungdomsskole til videregående skole. Mange oppdager raskt at de har valgt feil, men det er krevende å bytte skole etter 1. oktober. Dagens finansieringssystem gjør det formelt vanskelig, men det er også faglig og sosialt utfordrende å bytte linje sent i skoleåret. Utfordringen er da at man blir stående i et løp du ikke har forutsetninger for å gjennomføre.

Hvordan kan vi tidlig fange opp de som har valgt feil, og bidra til at de klarer å stå i løpet eller finner andre alternativ?

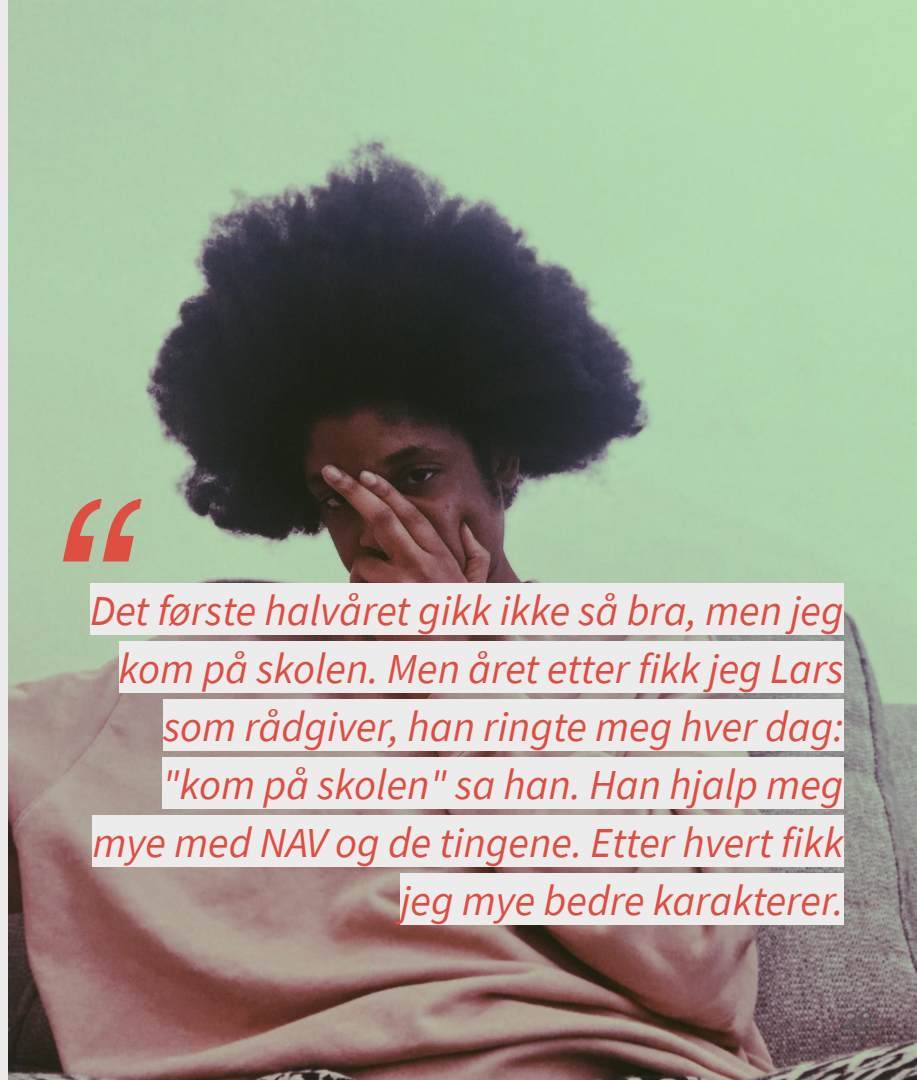
8 FORHOLD UTENFOR SKOLEN SPISER OPP MOTIVASJONEN FOR SKOLE

Når de unge forteller om veien ut av skolesystemet er det historier som i liten grad handler om skolen. I stedet er det snakk om psykisk helse, språk, fattigdom, mobbing, kriminalitet og andre problemer som ligger utenfor skolens vegger.

At grunnene til skolefravall gjerne ligger på steder skolen tradisjonelt ikke har hatt ansvar, er en kjent problematikk. Det er likevel interessant å høre historier om hvordan motivasjon og gjennomføringsevne gjerne "eksploderer" når de unge får hjelp til å dempe uroen og problemene utenfor skolen.

“

Det første halvåret gikk ikke så bra, men jeg kom på skolen. Men året etter fikk jeg Lars som rådgiver, han ringte meg hver dag: "kom på skolen" sa han. Han hjalp meg mye med NAV og de tingene. Etter hvert fikk jeg mye bedre karakterer.

"DET SOM SKJER I LIVET UTENFOR SKOLEN"

Da vi samlet anonyme tilbakemeldinger på Bjørnholt VGS og spurte om hva de voksne på skolen ikke skjønnte, var det gjennomgående svaret av typen "det som skjer i livet utenfor skolen". Det er nærliggende å tolke dette nettopp som et symptom på hvordan ulike "utenforliggende faktorer" påvirker ungdommenes skolesituasjonen.

Hvordan kan det bli enklere for elever å ta kontakt med ressurspersoner når de trenger hjelp til forhold utenfor skolen?

Å MANØVRERE I ET KOMPLEKST SYSTEM

Å være "utsatt" peker mot å ha sammensatte utfordringer som gjerne krever tverrfaglig innsats. Mange av de vi har møtt har hatt god kjennskap til hvordan de skal manøvrere i systemet. Dette har tydeliggjort hvor mye tid og energi de må ha brukt til å forstå det offentlige hjelpeapparatet.

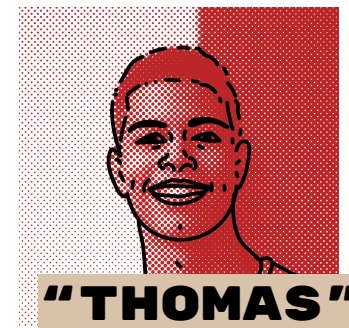
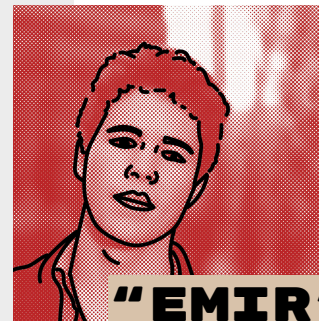
Det har vært overraskende å høre hvor fort skolesituasjonen kan endre seg når en får hjelp til å løse opp i problemer utenfor skolen. En av ungdommene fortalte hvordan skolesituasjonen ble snudd fra frafall til toppkarakterer, når hen fikk hjelp til å løse opp i problemene utenfor skolen og loset til riktig sted i hjelpeapparatet. Noe spissformulert kan en kan en si at målgruppen ikke er vanskeligstilte fordi de tar dårlige valg, men fort tar dårlige valg knytt til skole fordi de er vanskeligstilte.

Hvordan kan vi sikre at de unge får riktig hjelp til riktig tid, uten å måtte forholde seg til "systemet"?

FIRE HISTORIER

I denne delen presenterer vi fire *fiktive* personer med historier som viser typiske forløp og gjennomgående trekk ved ungdommene vi har møtt. Samtidig gir de en bedre forståelse av innsiktene, fordi de viser hvordan disse kan utspille seg i en ungdoms liv.

Sitatene under de enkelte historiene er direkte fra *ulike ungdommer* vi har intervjuet. De representerer både individuelle historier, men også behov og opplevelser i målgruppen som helhet. Vi har endret enkelte faktaopplysninger i sitatene slik at de ikke skal kunne identifiseres.

EMIR

19 år gammel, bor på Klemetsrud med mor, to yngre søstre og en eldre bror. Ønsker å bli ungdomsarbeider.

Da Emir var syv år flyttet familien fra Drammen til Klemetsrud, og i 9. klasse dro familien til Tyrkia i fire år. Emir gikk på en tyrkisk privatskole den første tiden, men trivdes ikke og sluttet etter et par år.

Tilbake i Norge ville Emir fortsette på videregående. Han ble først plassert i en mottaksklasse, men raskt sendt videre da de oppdaget at Emir både var født og oppvokst i Norge. I stedet ble han sendt via NAV, og til slutt fant de frem til voksenopplæringen på Skullerud. Emir var i utgangspunktet skeptisk og ville heller gå på vanlig VGS. Mor fikk likevel overtalt ham til å prøve og hun ordnet det praktiske for han. Emir oppdaget raskt at han trengte å friske opp norskkunnskapene. Det første året slet han med stress og uro, blant annet på grunn av problemer med å få støtte til husleie, fordi verken NAV eller Lånekassen kunne hjelpe ham. Etter at en rådgiver på skolen bidro til å løse dette, har fokuset og prestasjonene på skolen blitt mye bedre, og Emir går nå på videregående yrkesfag.

Utfordringer:

Lengre opphold i utlandet med familien. Går noe skole i utlandet, men det er ikke sikkert dette blir godkjent i Norge.

Jeg hadde et bra liv i Tyrkia, men jeg savnet Norge, vennene mine.

På vei ut:

Kommer hjem og vil gå på VGS. Har ikke fullført ungdomsskole, og har kunnskapshull uten å være helt klar over det selv.

Da jeg kom hit visste jeg ikke hva jeg ville. Jeg ville gå på skole, men visste ikke hvordan.

Skolen her i Norge følger jo bare det samme pensumet for alle. De spør ikke hvilket utgangspunkt du har.

Utenfor skole:

Får ikke starte direkte på VGS grunnet manglende formell kompetanse, og hadde mest sannsynlig slitt med å gjennomføre om han hadde startet direkte.

Jeg har mistet mange år, det er klart jeg blir lei meg når jeg ser at andre på min alder studerer, har lappen og jobber.

Om Skullerud tenkte jeg først; nei jeg vil ikke. Så fikk jeg møtt lærere, fikk venner og så hva jeg klarte. Da skjønnte jeg at det var lurt!

På vei inn:

Vanskelig å vite hvor han skal henvende seg og hvilke tilbud som finnes. Kan fort bli tilfeldig og personavhengig hvilke løp han havner i.

Hadde jeg ikke hatt mamma, så hadde jeg ikke visst hvor jeg skulle ha gått.

Hadde jeg starta rett på vgs så hadde jeg droppa ut!

Stabil tilknytning:

Er litt ut i tyveårene når han fullfører VGS og er derfor en del av frafallsstatistikken, men er motivert og klarer seg godt likevel.

På skolen har alle lært det samme før, så går de videre med pensumet. Her på Skullerud spurte de om alt fra topp til tå, og så gikk vi videre derfra.

FRUSTRASJONER

- Mistet nettverk ved å flytte til utlandet. Da sitter det ekstra langt inne å begynne på ny skole og potensielt miste nettverk igjen.
- Å ta grunnskolefag på nytt føles som å gå baklengs.
- Får ikke brukt det som er gjort i utlandet. Opplevs veldig bortkastet.
- Vanskelig å velge riktig når du har et forløp utenom det vanlige. Mangler kompetansen til å finne riktige alternativer.

ØNSKER OG BEHOV

- Har både evner og motivasjon til å fullføre videregående, men behov for hjelp for å forstå hvor han står og hva som er de ulike alternativene.
- Ønsker å få brukt evner og kompetanse som han har opparbeidet seg i utlandet.
- Vil være som og gjøre som jevnaldrende.

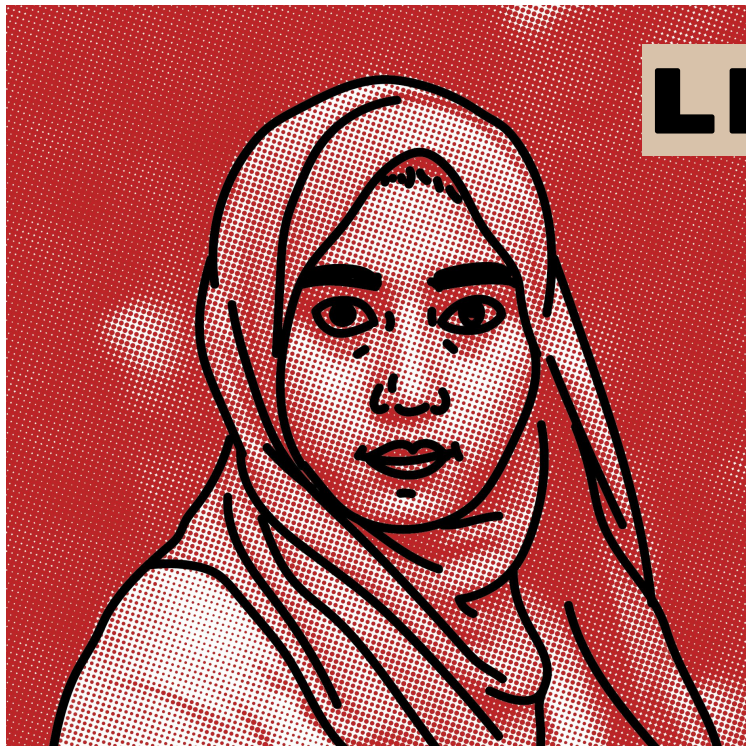
HVILKE INNSIKTER BELYSER EMIR?

Innsikt 5: Foreldre mener godt, men kan gjøre barna en bjørnetjeneste om de ikke har riktig informasjon. Som Emirs historie belyser er foreldre barnas beste hjelpere, men kan også (utilsiktet) ta valg som påvirker barnas skoleløpet negativt. Å bidra til at foreldre har en god forståelse av hva utdanningsløp krever og innebærer er en nøkkel. Det bør også bli enklere for ungdommene å være ærlige med foreldrene rundt fravær og ønsket skolevalg.

Innsikt 8: Forhold utenfor skolen spiser opp motivasjonen for skole

Emir viser tydelig hvor krevende det kan være for unge med et uvanlig skoleforløp å komme tilbake i et spor, og å motivere seg for å starte på nytt når alle du kjenner går videre. Dette understreker viktigheten av at den første instansen du møter ved en "restart" ikke slipper før du er ivaretatt av neste. Dette handler til dels om samordning av tjenester og "stafett-tankegang", men også å ha klare planer for de som ikke møter opp på første skoledag på VGS.

LEAH

19 år gammel, bor på Hauketo med mor og to søsken. Ønsker å bli hårstylist.

Gjennom oppveksten har Leah bodd ulike steder i bydelen, og familien flyttet til Hauketo rett før hun startet på ungdomsskolen. Barnevernet har vært involvert i familien med flere hjelpetiltak, grunnet fars utfordringer med rus og psykisk sykdom.

Selv om Leah trivdes i miljøet på skolen, slet hun med det faglige. Hun hadde høyt fravær, lave karakterer og kranglet mye med lærerne. Overgangen til studiespesialiserende linje på Bjørnholt ble vanskelig og hun ble fort hengende etter. Etter to forsøk på å gjennomføre VG1 sluttet hun helt. I denne perioden fikk hun en kjæreste fra et dårlig miljø og ble dratt inn i mange problemer. Hun ønsket etterhvert å komme tilbake til skolen, og tok kontakt med en tidligere lærer for å få hjelp til å finne alternativer. Hun ble satt i kontakt med Fundament på Kuben VGS. Her fikk hun tettet noen av hullene fra ungdomsskolen samtidig som hun ble tryggere i fagene. Nylig startet hun på frisørlinjen på Elvebakken.

Utfordringer:

Synes skole er kjedelig og er lite motivert. Faller fra faglig, men anerkjenner det ikke selv. Lave ferdigheter fanges ikke opp tidlig nok.

På ungdomsskolen mistet jeg all motivasjon. Da klarte jeg ikke gjøre lekser en gang.

Vi var mange venner som søkte det samme sammen. Men de kom inn på Kuben. Jeg kjente bare én person der jeg startet.

På vei ut:

Siden det skal svært mye til å falle helt ut fra ungdomsskolen har hun formell kompetanse, men er ikke ferdighetsmessig klar for videregående opplæring.

Jeg skulka mye, det var litt sånn at de som var på skolen ble surprised når jeg kom.

Jeg øver aldri til noe. Det funker ikke for meg. Jeg er på skolen, jeg er ute, spiser, ser serier, samme greier hver dag.

Utenfor skole:

Går gradvis fra lave karakterer og fravær til frafall. Blir naturlig å finne andre nettverk og sosiale arenaer enn de i skolen.

På vei inn:

Trenger å få dekket hull i kunnskap for å kunne henge med på videregående. Trenger tilpassede utdanningsløp.

De med flere kulturer har familier som forventer mye, venner som forventer noe, skolen som forventer noe, og da er det lett å skli av veien. Så alle trenger en veileder og en rådgiver.

Stabil tilknytning:

Kommer inn i et opplegg med tett oppfølging og fokus på mestrings-opplevelser i skolen. Finner et skoleløp som interesserer henne, hvilket øker motivasjonen for å lære.

Jeg vil vise at jeg kan mer enn folk tror.

Jeg er jo eldre enn alle andre - de rundt meg er jo 16 og 15. Jeg har gått videregående før - så det føles litt som jeg failet sist og må gjøre på nytt.

FRUSTRASJONER

- Mange store kunnskapshull. Krever svært mye jobb for å fullføre videregående.
- Helt uforberedt på kravene som ble stilt på videregående (fraværgrense, stryker i fag).
- Er lei skolebenken og har lav motivasjon. Når hun ender på sistevalget reduseres den ytterligere. Da blir det veldig lett å gi opp.

ØNSKER OG BEHOV

- Trenger å oppleve mestring knyttet til skole, for eksempel alternative skoleløp eller å knytte det til alternative mestringsarenaer.
- Trenger strukturer og rammer. Har veldig dårlige skolevaner med seg fra ungdomsskolen, noe som er svært krevende å endre.
- Tydelige mål som kan motivere til å stå i et krevende skoleløp.

HVILKE INNSIKTER BELYSER LEAH?

Innsikt 1: Ønsket om å være som alle andre er til hinder for gode valg. Leah har ikke de grunnleggende ferdighetene som kreves for å gjennomføre videregående, og har behov for et alternativt løp. Å anerkjenne at hun ikke mestrer det samme som de rundt henne er vanskelig. Hun viser hvordan sosial konformitet fører unge inn i spor de ikke har forutsetning for å stå i, og blir et hinder for å få et mer tilpasset og riktigere løp.

Innsikt 3: Nøkkelen er å finne en mestringsarena som strukturerer og motiverer. Når Leah finner et sted som passer hennes ferdighetsnivå, gir det henne tilstedeværelse og mestring i skolen, noe som i tur og skole gir motivasjon og fremtidsstro. I hennes tilfelle er det et alternativt løp som er løsningen, men vi har også hørt eksempler på at jobb, frivillighet eller fritidsaktiviteter også kan gi en plattform for personlig vekst - og på sikt skolegjennomføring.

CAMILLA

18 år gammel og bor på Holmlia med foreldrene. Ønsker å bli gartner.

Camilla gikk på Holmlia ungdomsskole, men mislikte skolehverdagen og ble mobbet. Hun syntes det var vanskelig å konsentrere seg om fagene og slet psykisk. Hun oppfølging av BUP og hadde faste møter med en familieterapeut.

Hun var lei av skolen, men valgte å gå videre på helse- og sosialfag. Mange rundt henne sa det var den “letteste linja”. Det gikk greit i starten, men hun kjedet seg og møtte stadig sjeldnere til timene. Etterhvert sluttet hun helt og ble hengende mye hjemme. I den perioden ble det mange møter med ulike personer fra oppfølgingstjenesten. Selv om Camilla mislikte møtene, fikk hun god kjemi med en av de ansatte. Sammen fant de ut at gartner kunne være noe som passet for henne, og hun søkte på Natur Videregående. Nå går hun på VG1 Naturbruk, trives godt og er mer motivert for å fullføre.

Utfordringer:

Skoletrøtt og lei av teoreti. Mer opptatt av å velge seg bort fra mer skole, enn å velge noe hun interesserer seg for.

Når du jobber på en skole med 15 åringer som skal bestemme seg for hva de skal gjøre resten av livet... Da bør du være forberedt på at de har spørsmål, for de vet jo ingenting!

Alle sa at helse var det letteste å gjøre, men det passet ikke for meg. Da er det egentlig ikke så lett som folk vil ha det til.

På vei ut:

Vet ikke hva hun vil og skolevalg styres av "flokkmentalitet". Kan ikke bytte skole etter 9. oktober, og faller ut når hun mister interessen.

Det var deilig å slutte. Det var ikke noe spesielt å gjøre på skolen. Jeg bare brukte tiden der.

Jeg hadde ikke noe å gjøre og ble deprimert og nedfor. Hadde ikke noe skole, ikke noe jobb.

Utenfor skole:

Å slutte kan oppleves frigjørende, men får fort negative konsekvenser om en ikke har noe som strukturerer og fyller dagene.

På vei inn:

Det kan fort løsne om noen bidrar til at du finner din vei. Her er personlige relasjoner avgjørende.

Det har vært mange hjelpere. Mange møter her og der. Men den eneste som har hjulpet meg er Lise. Hun stiller alltid opp. Men hun kunne ikke hjelpe så mye etter jeg ble 18 år.

Stabil tilknytning:

Finner en mestringsarena som styrker motivasjonen for skole.

Nå vet jeg hva jeg vil.

Skolen er tung. Særlig matte. Men jeg trenger ikke ekstrahjelp. Jeg klarer å komme meg gjennom. Fikk 4 på forrige matteprøve, da var jeg stolt over meg selv.

FRUSTRASJONER

- Valgte helse og sosial "blindt". Fulgte bare flokken uten å reflektere over egne behov.
- Lav interesse for videre skolevalg fører til at hun ikke satt seg inn i ulike valgmuligheter
- Skoleutfordringer skyldes forhold utenfor skolen, men opplever at "hjelperne" jobber sektorbasert.
- Problemer i og utenfor skolen blir sammenflettet.

ØNSKER OG BEHOV

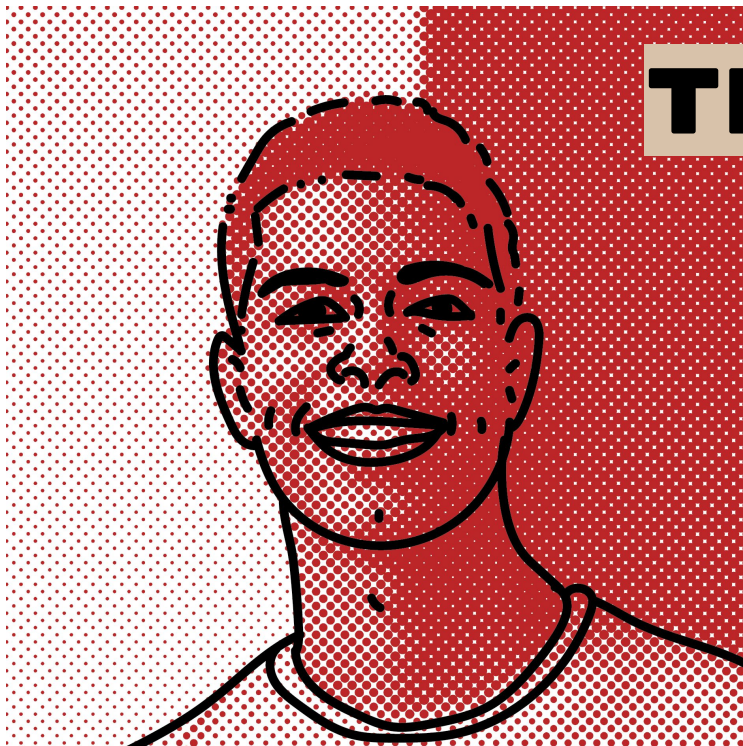
- Mer individuelt tilpasset rådgivning på ungdomsskolen (Hjelp til å muligheter og sette mål. Støtte til å definere interesser. Føle at de selv setter retning og mål i eget liv).
- Lett tilgjengelig støttepersonell som helsesøster, PPT, BUP etc.
- Finne en alliert voksenperson som kan motivere og løse henne inn i riktige spor/aktiviteter.

HVILKE INNSIKTER BELYSER CAMILLA?

Innsikt 4: Store valg blir tatt på et tynt grunnlag. At utdanningsvalget er basert på å komme seg bort fra noe du misliker, fremfor mot noe som du ønsker, er et dårlig utgangspunkt. Camilla har ferdighetene som trengs for å gjennomføre et utdanningsløp, men trenger støtte til å identifisere hva som interesserer og motiverer henne.

Innsikt 6: Utsatt ungdom søker en alliert, ikke en hjelper. Gjennom å alliere seg med en voksenperson får Camilla tryggheten og støtten til å ta egne informerte valg. Det er ikke systemet som hjelper ungdommen, men menneskene som jobber der. Gode støttespillere er dyktige til å bygge relasjon og å avdekke ungdommens motivasjon for å samarbeide.

THOMAS

23 år gammel, bor på Mortensrud med mor, tre yngre brødre og en storesøster. Usikker på hva han ønsker å bli.

Thomas er vokst opp på Romsås, men familien flyttet til Mortensrud da han var 11 år. Tiden på Lofsrud ungdomsskole, husker han som en morsom periode, likevel var det mye uro rundt ham og han var involvert i et par voldsepisoder på skolen.

Etter en tid på byggfag på Kuben, byttet Thomas til elektro på Bjørnholt. Til tross for mye fravær klarte han å komme seg gjennom de to første årene. Å ikke få lære plass ble møtt med resignasjon. Thomas følte verden gikk mot ham, ga opp og sluttet. Thomas havnet i et dårlig miljø, fikk trøbbel med politiet og ble dømt til fire måneder fengsel for å ha oppbevart narkotika. Med støtte fra en NAV-veileder i fengsel fikk han jobb i Spir Bil da han slapp ut. Her trives han veldig godt, ser tydeligere hva som skal til for å komme dit han vil og han planlegger nå å ta fagbrev.

Utfordringer:

Får følelsen av å være stigmatisert og bli motarbeidet. Blir overbevist om at skolen ikke er for ham.

På den forrige skolen min var det mer miljø å vise at man var kul, at man ikke gadd å følge med.

Du går fra skolen til lunch, og så blir du hengende ute med venner resten av dagen.

På vei ut:

Har lite tro på egne ferdigheter, avfinner seg tidlig med at skolegang ikke er for ham.

Om jeg har dårlige lærere så bare stikker jeg fra timen. Det er bortkastet.

Utenfor skole:

Manglende tro på verdien av skole blir en selvpoppfyllende profeti.

Utdanning har ikke noe å si - det kan jeg si. Jeg har en kamerat som har kommet seg gjennom livet, han har lest bøker. Han har klart seg selv.

På vei inn:

Trenger en alliert voksenperson som tror på han og bidrar til å se muligheter.

Jeg hadde ikke kommet tilbake hadde ikke det vært for at han underskrev det papiret fra kriminalomsorgen.

Stabil tilknytning:

Arbeidslivet gir tilknytning, ansvar og struktur.

Alle gjør dumme ting når de er unge, jeg hadde mye problemer med skole. Ingen har perfekte liv, alle gjør noe dumt, men nå har jeg blitt mer seriøs.

FRUSTRASJONER

- Historiene om de som har penger og suksess uten skolegang tar stor plass. "Myter" om at utdanning ikke lønner seg blir selvoppfyllende profetier.
- Strukturelle forklaringer er reelle barrierer (ingen jobber, holdninger i arbeidsmarkedet, dårlige skoler). Samtidig fører det til en følelse av håpløshet og resignasjon, som er barrierer i seg selv.
- Vanskelig å hankses med å henge etter i klasserommet når du er vant til å hevde deg sosialt. Enklere å ta avstand til skolen.

ØNSKER OG BEHOV

- Trenger en alliert som han kan stole på å betro seg til.
- Har behov for å få andre rollemodeller, og å få historier om at det er verdi i å fullføre skoleløp.
- Har status i "dårlige miljø". Trenger verktøy for å bruke sin sosiale status i "gode miljø", som nærmiljø, frivillighet og skole.

HVILKE INNSIKTER BELYSER THOMAS?

Innsikt 7: Skolen er synonymt med innenforskap. Når Thomas slutter på skolen eskalerer de sosiale problemene. Selv om hans faglige utbytte av skolen er varierende ligger det svært mye strukturkvalitet der. Skolen fungerer som en buffer mot kriminalitet, utenforskap og større grad av normløshet.

Innsikt 2: Arbeid er en vaksine mot mange av problemene, men veien inn favoriserer de uten problemer. Historien illustrerer to sentrale poenger. For det første kan arbeid gi struktur i hverdagen, og en anerkjennelse av hvilke muligheter og ressurser du selv besitter. Det kan også gi fornyet motivasjon til å gjennomføre skolen. I tillegg peker historien på læreplassmangel og hvordan dette kan bli en utløsende faktor for frafall for utsatt ungdom.

FASE 3: UTVIKLE

**HVILKE UTVIKLINGS- OG
KONSEPTMULIGHETER SER VI?**

TRE LØSNINGSSPOR OG KONSEPTER

Innsikten synliggjør mange muligheter for å forbedre tjenestetilbudet mot målgruppen. I denne delen presenterer vi tre spor bydelen kan følge, med tilhørende konsepter rettet mot ungdom og tjenester. Konseptene har en variasjon i kompleksitet og nedslagsfelt i brukerreisen. Felles for alle er imidlertid at de beskriver tiltak som bydelen selv kan utforske, utvikle, teste og implementere.

SPOR 1:
UNGDOMMENE TRENGER
ARBEIDSMULIGHETER
KONSEPT 1: UTSATS

SPOR 2:
UNGDOMMENE TRENGER
TILKNYTNING TIL SKOLE
KONSEPT 2: BITESIZE

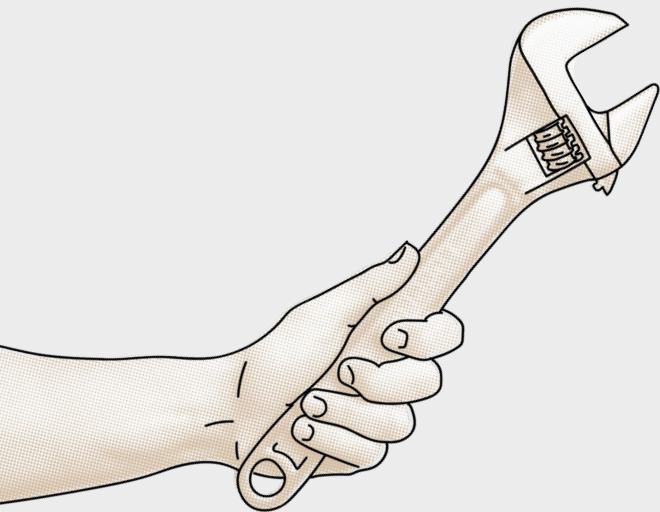
SPOR 3:
UNGDOMMENE TRENGER
RIKTIG MENNESKE TIL
RIKTIG TID
KONSEPT 3: SAMMEN OM UNGDOMMEN

SPOR 1: UNGDOMMENE TRENGER

ARBEIDS - MULIGHETER

Innsikten viser hvor viktig det er å identifisere og bruke ungdommens egenmotivasjon. Gode mestringsopplevelser er viktig, og for mange vil det være viktig å finne alternative arenaer til skolen. Lønnet arbeid - både sommerjobb, heltidsjobb, deltidsjobb og læreplass - kan skape motivasjon og struktur i hverdagen, og er spesielt viktig for unge som lever under krevende økonomiske forhold. Å gjøre arbeidsmuligheter tilgjengelig for flere bør være en prioritet. Bydelen kan:

- **Bidra til at flere unge får jobb, eller klarer å skape seg en jobb.**
- **Hente ut verdien som ligger i å være en del av et arbeidsfellesskap, samtidig som en står i et utdanningsløp.**
- **Støtte de som trenger det mest å få en læreplass.**
- **Bli bedre på å identifisere arenaer som bidrar til struktur i hverdagen, og gjøre det enklere for ungdommen å bruke disse aktivt.**

EN MULIG RETNING INNENFOR SPOR 1:

UTSATS

EN FELLES INNSATS FOR ARBEIDSFORMIDLING

Utsats er en felles innsats i bydelen for å formidle arbeid for unge. Ved å få til bedre samarbeid med næringslivet på tvers av tjenester kan ungdom som har behov for det få bedre tilgang på deltidsjobber og læreplasser:

Utsats gir

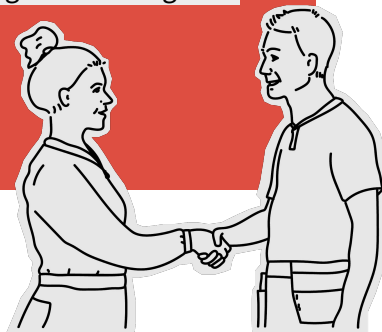
- Én vei inn for ungdom
- En felles front for bydelen
- Trygghet for arbeidsgivere
- Et robust samarbeid med næringslivet

Ungdom i bydelen som sliter med å skaffe læreplass eller deltidsjobb har ett tydelig kontaktpunkt. Det gjør det også enklere for de i tjenesten å finne jobbmuligheter for de unge.

Bydelen jobber koordinert for å identifisere arbeidsgivere som har lyst å satse og bidra lokalt, og for å finne læreplasser og jobbmuligheter for ungdom.

Bedriftene ansetter ungdom fra bydelen via Utsats. De erfarer at ungdommene har mye å bidra med. I tilfeller arbeidsgiver eller ungdom opplever utfordringer bidrar Utsats med tett oppfølging. Slik føler arbeidsgivere seg trygge på å ansette unge via Utsats, og ungdommen på sin side blir tryggere på seg selv og sine muligheter.

Arbeid er en vaksine mot mange av problemene ungdom opplever, men det er mange som sliter med å finne deltidsjobb og læreplass.

Det gjøres mye bra arbeid for å få ungdom ut i jobb i bydelen. Vi ser likevel et potensial for å koordinere arbeidet bedre. I dag samarbeider ulike tjenester med ulike aktører i næringslivet. En felles front mot potensielle arbeidsgivere kan fremme motivasjon og ønske om å ansette utsatt ungdom i bydelen. Ved å gi ungdom ett sted å henvende seg for jobbhjelp, kan det bli lettere å komme i kontakt med ungdom som trenger hjelp til å skaffe jobb og å følge opp disse slik at de fungerer godt i arbeidssituasjonen.

Selv om det er ulike aktører med ulike tilnærminger "backstage" er det avgjørende å skape en felles frontstage. Ved å skape "én vei inn", kan det bli enklere å komme i kontakt med og å skape gode samarbeid med næringslivet. Det kan også gjøre det enklere å skape en felles tilnærming for alle som jobber med arbeidsinkludering for unge i bydelen (Eksempelvis i tråd med prinsipper fra supported employment og IPS)

Hvem bør være involvert?

Det er flere aktører som kan ha eierskap til et konsept som Utsats, spesielt ser vi at disse bør med:

- Ungjobb
- NAV Ungdomsteam + NAV Markedsteam
- IPS-koordinator (metodikk om oppfølging av arbeidsgiver og ungdom)
- OT kontakt (for rekruttering av ungdom)

Viktige komponenter

- Samarbeid mellom aktører i bydelen
- Egen nettside med informasjon
- Felles bank med potensielle arbeidsgivere, og koordinert kontakt med/mot disse.
- Felles metodikk for kontakt med og oppfølging av arbeidsgivere slik at disse opplever lav risiko ved å ansette utsatt ungdom
- Rekruttering av ungdom primært via OT eller tilsvarende.
- Tett oppfølging av ungdommen mens denne er i jobb.

Bygg på det som fungerer

Ungjobb har et tett samarbeid med næringslivet, og av de 250 ungdommene som fikk jobb i 2020, var den store majoriteten i det private. Det er naturlig at Ungjobb står sentralt i utviklingen av et tilbud som Utsats. En utfordring i dag er at Ungjobb er avhengige av årlig innvilgede midler, noe som gir mindre forutsigbarhet, og gjør det krevende å skalere. En mer helhetlig og systematisk satsning, i samarbeid med aktører som f.eks. NAV, OT, Ungarena og AVOR vil kunne skape et mer stabilt tilbud, som er uavhengig av hvilke tjenester de unge er i kontakt med, når på året de har behov for jobb og typen jobb (deltidsjobb /sommerjobb/ lærelingplass).

Tilpasset næringslivet

Ansatte i Ungjobb har vært tydelige på at det er rom for å tenke nytt rundt hvordan en tilnærmer seg bedrifter. Blant annet er det rom for å fokusere mer på behovene og insentivene for arbeidstaker fremfor egne utplassingsmål. En må også snu perspektivet på arbeidsgivere fra å være en portvokter som skal overbevises, til en likeverdig partner som en utveksler ressurser og muligheter med. Denne typen relasjonsbygging står sentralt i Supported Employment, og det ville vært naturlig å bruke en slik tilnærming om en utviklet Utsats. Her kunne NAV sitt markedsteam og jobbspesialister hatt en sentral rolle.

Et tydelig kontaktpunkt

Kjernen i konseptet er å gi ungdom og næringslivet "en dør inn". Dette krever at en skaper et tydelig kontaktpunkt og merkevare utad, selv om det er ulike instanser som bidrar "backstage". Utsats bør derfor ha en gjenkjennbar grafisk profil som brukes på alt materiale som gjør det enkelt å kjenne igjen tilbudet. Vi har laget et enkelt eksempel på hvordan en kunne ha markedsført [på denne nettsiden](#).

Muligheter for ungt entreprenørskap

Om en samkjører samarbeidet med næringslivet på tvers av tjenester, vil det være naturlig å se på entreprenørskap som en jobbmulighet for unge. Sammen med bydel Grorud er det Søndre Nordstrand som har færrest næringsvirksomheter i Oslo. I bydelen er det 0,51 virksomheter per 1000 innbygger, mens det tilsvarende tallet for hele byen er 1,31. Det ligger jobbmuligheter i at flere unge i bydelen evner å starte og drive sin egen bedrift. Bydelen kan tilrettelegge på en måte som tar høyde for den lokale konteksten og de behovene og mulighetene som bydelen har. Gjennom Søndre Unlimited har bydelen allerede startet et slikt arbeid, og det vil være naturlig å se dette i samarbeid med et konsept som Utsats.

SPOR 2:

UNGDOMMENE

TRENGER

TILKNYTNING

TIL SKOLE

Dette sporet handler om hvordan det kan bli enklere for de som sliter å stå i et utdanningsløp. Dette handler både om å gjøre det enklere for unge å håndtere valg og overganger selv, samt å gi andre valgmuligheter for de som er i ferd med å falle ut av det fellesskapet skolen gir. Vi har sett hvor fort det kan gå i utforbakke når du først havner utenfor den strukturen og progresjonen som skolen gir. Det bør bli enklere for de unge å finne retninger som motiverer dem, og å finne alternative skoleløp for de som trenger det. Bydelen kan:

- **Skape egne tilbud i rådgivningstjenesten for de som er i en særlig utsatt posisjon.**
- **Sørge for at de som slutter skolen har noe å slutte til.**
- **Gi et “sideløp” for de som har valgt feil, som ikke innebærer å begynne helt på nytt eller vente et helt år.**
- **Redusere barrierer for å velge alternative veier til kompetansebevis.**

**EN MULIG RETNING
INNENFOR SPOR 2:**

BITESIZE

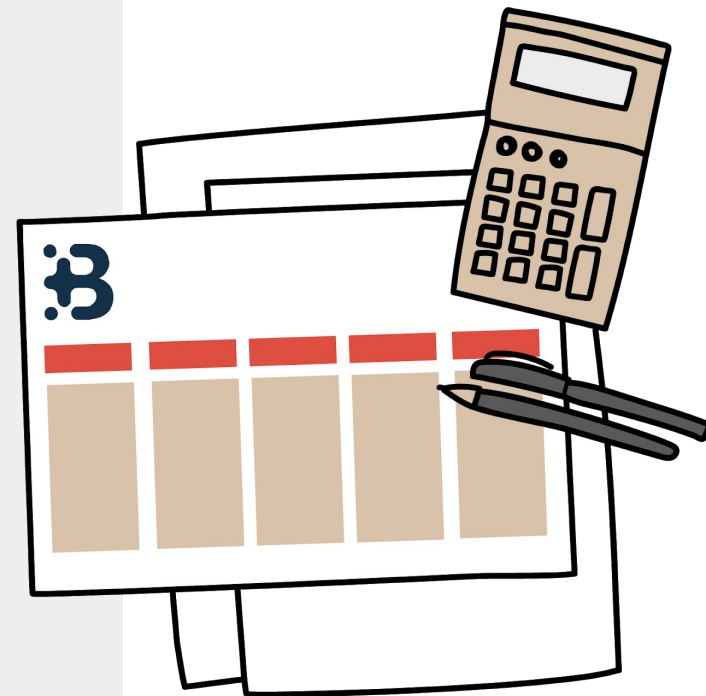
ET MODULBASERT

UNDERVISINGSOPPLEGG

Bitesize er et modulbasert undervisningsopplegg med rullerende inntak og kortere intervaller. Det tilbyr et alternativt skoleløp for de som ønsker skole, men ikke kan fullføre et helårsløp.

Bitesize gir

- Et et reelt alternativ til utskrivning av skolen.
- Gir skolen nye muligheter til å følge opp ungdommen.
- Fleksibilitet og struktur for de som trenger det mest.

Ungdom har overskredet fraværgrensa i mange fag som tilsier at hun skal utskrives fra skolen. Hun har søkt jobber, men får ikke napp og er redd for å kaste bort et helt år og falle bak alle vennene.

OT innkaller til møte og forteller om BiteSize. Hun får hjelp til å søke og sette opp en timeplan.

Dagen etter begynner hun med undervisning i en liten klasse. Hun begynner med et fag hun strøk i i fjor som hun skal nå kunne fokusere på og gjennomføre i løpet av de neste tre månedene. Etter at året er ferdig har hun fullført tre fellesfag og er motivert til å fortsette sin videregående utdanning til høsten.

Faller man ut i løpet av et skoleår finnes det få muligheter for utdanning og skole uten å måtte vente til neste års inntak. Skoletilhørighet er viktig for unge, og for mange av de som faller ut har skolen vært en viktig arena for struktur i ofte ustrukturert liv. Sjansen for å falle ytterligere utenfor er stor uten skoleplass.

Vi ser derfor et potensial for å utvikle et alternativt utdanningstilbud for nettopp denne gruppen. Det baserer seg på rullerende inntak, utdanning som strekker seg over kortere intervaller, samt tett oppfølging. Skolene vil dermed kunne gi et tilbud til de som de tidligere har sett seg nødt til å skrive ut, ofte fordi de har nådd fraværsgrensa.

Ungdommer som sliter med å gjennomføre et helt skoleår vil kunne få muligheten til kompetansegivende opplæring, samt slippe å kaste bort et helt år.

Hvem bør være involvert?

Det er flere aktører som kan ha eierskap til et konsept som BiteSize:

- Bjørnholt VGS (som utvikler av pilot)
- Utdanningsetaten (veiledere)
- OT-kontakt (for rekruttering av ungdom)
- Skullerud Voksenopplæring (erfaringer)

Viktige komponenter

- Bitesize er et midlertidig tilbud hvor målet er å få elev inn i vanlig utdanningsløp.
- Oppsettet er modulbasert, hvert fag går over kun 3 måneder i stedet for et helt år.
- Det må være gratis og fleksibelt.
- Krever tett oppfølging av elever.
- Opplegget knyttes til eksisterende tilbud, gjerne innenfor veggene til eksisterende skole.
- Fokuserer på fellesfag, og særlig VG1 nivå ettersom det der er stort frafall.

Bygg på det som fungerer

Skullerud Voksenopplæring tilbyr i dag undervisning på ungdomsskolenivå som bidrar til å forberede ungdommer med hull i grunnskolekompetansen både faglig og med kompetansebevis slik at de kan begynne på videregående. De har rullerende inntak hele året, meget tett individuell oppfølging, små klasser og bistår med rådgiving som forbereder eleven til søknadsprosessen inn mot videregående utdanning. Innenfor voksenopplæringen i Oslo finnes et lignende tilbud på videregående nivå, men kun for de med voksenrett over 25 år. I tillegg til å være inspirert av Skullerudmodellen, er modulbasert opplæring sentralt i dette konseptet. Modulbasert opplæring finnes allerede i dag på videregående nivå i Oslo, men kun på Sommerskolen.

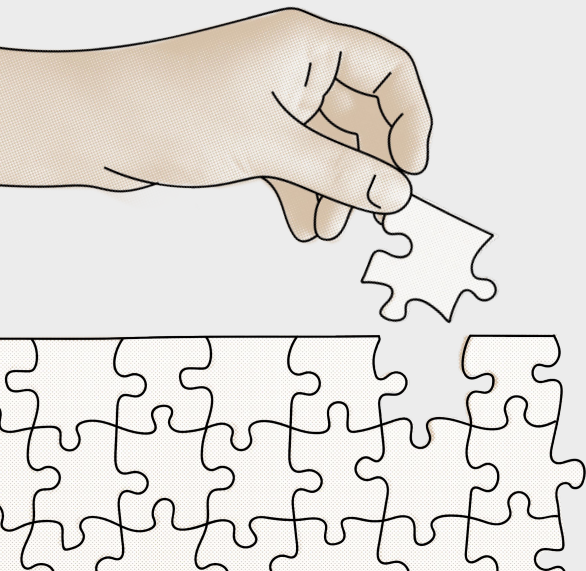
Innenfor eksisterende rammer

Skal dette konseptet utvikles er det med fordel at det gjøres av noen som har erfaring med målgruppen, har kompetanse innenfor utdanning og skoleverket, og innenfor lokaler som er tilpasset formålet. Det ville således være naturlig at Bjørnholt VGS, som eneste videregående skole i bydelen, sto sentralt i utviklingen av et tilbud som BiteSize.

Tilpasset utdanningsløpet

Modulbasert utdanning er ingen ny ide, og senest i høst satt elevorganisasjonen opp dette som en av sine fanesaker for de tre neste årene. UDE har også vært tydelige på at det er rom for å tenke nytt rundt hvordan en tilnærmer seg og fullfører videregående utdanning. Vi ser mange fordeler med å rette videregående utdanning mer mot denne modellen slik at man ikke mister alt man har vært gjennom hvis man faller fra i løpet av året. I første omgang ser vi på muligheten for å utvikle et tilbud som kan fungere som en mellomstasjon, hvor hensikten er å etterhvert komme seg tilbake inn i tradisjonelt skoleløp, og det vil være naturlig å fokusere på et fagtilbud som fokuserer på fellesfag. I lengden vil det også kunne være interessant å se om et konsept som BiteSize kan suppleres med praksisfag og/eller arbeidspraksis.

SPOR 3: UNGDOMMENE TRENGER RIKTIG MENNESKE TIL RIKTIG TID

Innsiktene har vist at forhold utenfor skolen fort kan spise opp motivasjonen for skole. Har du sammensatte utfordringer og komplekse problemer i hverdagen er det viktig at du ikke blir møtt av et fragmentert tjenestetilbud. Et godt tilbud handler på den ene siden om at tjenestene er fleksible og koordinerte, slik at ungdommene får støtten de trenger når de trenger. Samtidig handler det om av hvem og hvordan de får støtte: Ungdommene søker *allierte* som støtter og muliggjør fremfor å "hjelp", og som lar ungdommene ta ansvar selv. Bydelen kan:

- **Jobbe med å identifisere og styrke de “gode hjelperne” i de unges liv.**
- **Koordinere tjenestene slik at det er riktig aktør som holder i ungdommen til en hver tid.**
- **Jobbe for at tjenesteapparatet i større grad gjenspeiler lokalmiljøet.**

EN MULIG RETNING INNENFOR SPOR 3:

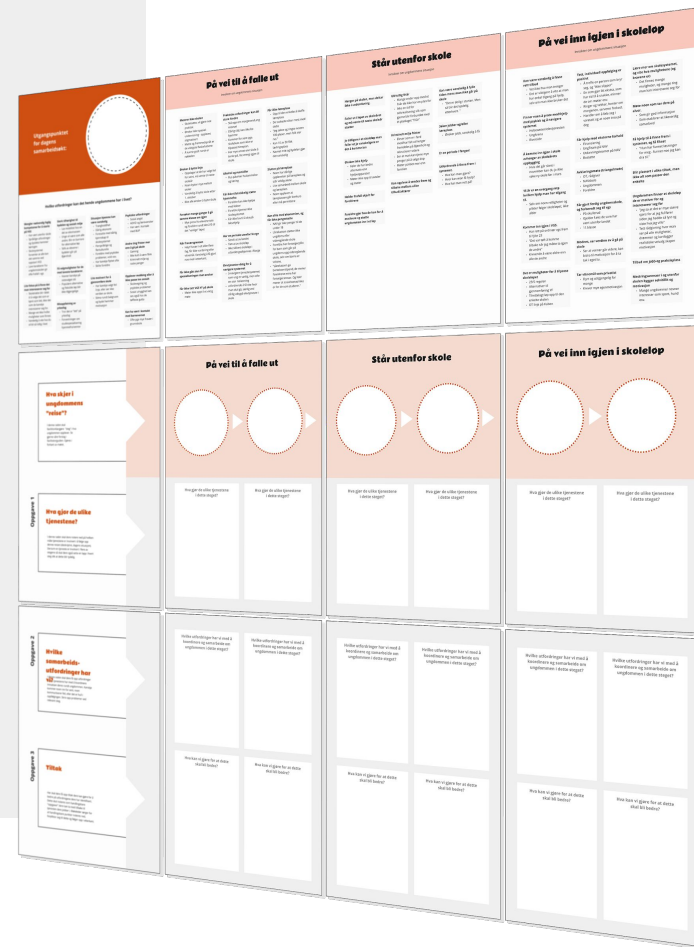
SAMMEN OM UNGDOMMEN

ET SAMARBEIDSVERKTØY

“[Sammen om ungdommen](#)” er et samarbeidsverktøy for bydelens tjenester, som baserer seg på innsikten hentet i dette prosjektet, om ungdom i bydelen som faller fra skole.

Verktøyet gir

- Tjenestene en mulighet til jobbe på tvers for å selv kartlegge og ta tak i samarbeidsutfordringer.
- Konkrete oppgaver for bedre samarbeid.
- Fokus på ungdommen.

Som en del av en større innsats for å bedre koordinere bydelens tjenester rettet mot utsatt ungdom, kaller NAV inn barnevern, skole og OT-tjenesten til et samarbeidsmøte.

I forkant av møtet har møteleder forberedt en case de skal jobbe med og gjort klar arbeidsarkene de sammen skal jobbe seg gjennom.

Tjenestene møtes for å jobbe seg gjennom casen. De diskuterer og finner løsninger på samarbeidsutfordringer og de avslutter møtet med å definere tydelige oppgaver. I etterkant av møtet føler tjenestene seg mye bedre rustet i møtet med utsatt ungdom ettersom de både sitter på mer innsik om målgruppen enn før og føler seg mye tryggere på samarbeidet med de andre tjenestene.

Utsatt ungdom har gjerne et sammensatt og komplisert utfordringsbilde. Det krever innsats og samarbeid på tvers av tjenestene for å sikre koordinert oppfølging.

Samarbeidsverktøyet baserer seg på at tjenestene allerede møtes på tvers med jevne mellomrom. Ved hjelp av brukerreiser og scenarioer kartlegger de hvilke koordineringsutfordringer de har knyttet til en konkret målgruppe. Målet er å få innsikt i hvor tettere innsats trengs, og finne tiltak som bidrar til bedre samarbeid. Over tid vil dette kunne bidra til et mer koordinert tjenesteapparat tilgjengelig for de utsatte ungdommene.

Hvem bør være involvert?

- Noen må eie dette og invitere til innsatsmøter. Dette kan være NAV Ungdomsteam. Disse kaller inn ved behov fra samarbeidspartnere i bydelen.

Samarbeidspartnere kan være

- Skole/Elevtjenesten
- Oppfølgingstjenesten (OT)
- Barnevern
- Kriminalitetsforebyggende
- Fritidsklubber, UngArena osv.
- Voksenopplæring

Viktige komponenter

- Sette av tid til arbeidsmøter mellom tjenestene.
- Brukerreise skrevet ut på A3 printer. Valgt målgruppe som fokus.
- Villighet til å finne og gjennomføre tiltak og endringer.

**VEIEN
VIDERE**

UNGDOMSVENNLIGE TJENESTER

Gode og effektive tjenester skapes ved at brukernes egendefinerte behov stå i fokus ved utvikling av tilbudet. Det er ungdommene i bydelen som er eksperter på egen hverdag og som vet hvor skoen trykker. Deres stemme må derfor lyttes til og tas på alvor. I dette prosjektet har vi derfor forsøkt å lytte til de unge, og avdekke muligheter for utvikling på denne måten.

Inntrykket er at alle i bydelen som jobber opp mot ungdom ønsker å tilby best mulig tjenester. Forhåpentligvis kan lærdommene fra dette prosjektet bidra til at en kan tenke nytt og ser muligheter for å gjøre ting på andre måter. Målet er ikke at rapporten bare skal være et "faktagrunnlag", men også inspirasjon til hvordan en kan forbedre arbeidet mot målgruppen.

De ulike delene av rapporten kan bidra til dette på ulike måter. På neste side har vi beskrevet hvordan innholdet i rapporten kan brukes i det videre arbeidet til bydelen.

UNGDOMSVENNLIGE TJENESTER

Innsikter: Det finnes 2229 ungdommer mellom 16 og 19 i bydelen, og hver av dem har en unik historie. Gjennom prosjektet har vi møtt et lite utvalg av ungdommer som på ulike måter har falt ut av skolen og/eller havnet i en utsatt livssituasjon. Det betyr at innsiktene ikke gir et uttømmende bilde av målgruppen. Men historiene viser at det er noen sammenfallende behov og utfordringer, og peker på muligheter for å forbedre tjenestene. Vi har valgt å presentere innsikter som er relevante på tvers av de ulike tjenestene som jobber mot målgruppen. Vi har også forsøkt å presentere de på en måte som har potensial for å drive nye ideer og endringsforslag.

Personasene: For å videreutvikle tjenester rettet mot utsatt ungdom i tråd med deres behov, er det avgjørende å ha en felles forståelse for hvem ungdommene er. Personasene skal bidra til dette ved å vise hvordan innsiktene kan utspille seg i en enkel ungdoms liv. Personasene har videre et empatisk formål: Ved å forstå ungdommene og sette seg inn i følelsene deres, blir det enklere å identifisere seg med deres behov og utfordringer.

Erfaringsmessig fungerer også personas godt som et verktøy til idegenerering. Det er enklere å se løsninger og muligheter for en enkeltperson som "Emir", enn for gruppen "unge med lengre utenlandsopphold".

Løsningsspor:

På bakgrunn av innsiktene har vi trukket frem tre spor - med tilhørende konsepter - som vil være verdifulle å jobbe videre med. De er likevel bare et lite utvalg av mulige svar, og vi håper de synliggjør hvordan en kan oversette innsiktene til konkrete tiltak og tjenesteendringer.

Prosjektarbeidet har gått gjennom mange iterasjoner. Vi har vurdert mange mulige løsninger på utfordringene innsiktene peker på. "Utsats" og "Bitesize" er valgt fordi det er konsepter som bydelen selv kan og ønsker å jobbe videre med. De ligger tett opp til ulike initiativ som allerede eksisterer, noe som vil gjøre det enklere å ta eierskap til dem og få satt de ut i livet. "Sammen om ungdommen" er på sin side et verktøy for å bruke resultatene fra prosjektet aktivt når en jobber mot målgruppen. Det er enkelt å ta i bruk, og kan brukes av alle som ønsker å jobbe mer strukturert og samordnet, uavhengig av enhet og tjeneste.

TAKK TIL

Først og fremst, takk til alle ungdommene som har delt sine historier med oss og på den måten lagt grunnlaget for arbeidet.

At personer fra ulike tjenester som jobber opp mot målgruppen har bidratt med kunnskap og hjelp til rekruttering har vært avgjørende for prosjektet. Vi vil særlig trekke frem lærere og Elevtjenesten ved Bjørnholt VGS, samt ansatte ved Oslo VO Skullerud, Oppfølgingstjenesten og NAV.

Foto og illustrasjoner

- *Alle bilder i rapporten er hentet fra Unsplash.com*
- *Alle illustrasjoner er laget av Comte Bureau*

Oslo

Bydel Søndre Nordstrand
Områdesatsingene i Oslo
Oslo sør-satsingen

ComteBureau

COMTE . NO

